

ПРОСЬВІТНИЙ ЛИСТОК

Видає Пресова секція полонених Українців табору Вецляр.

Виходить 5. 15. і 25. н. ст. кожного місяця.

Ціна одного примірника 2 фен.

Вецляр, дня 25. липня 1916. р.

Сто днів небіжка прожила...

Події, які настали в Росії після досить невдатної й нещасливої для нас російсько-японської війни, примусили наш реакційний уряд піти на уступки й то досить великі. Де ж пак! Була *„издревле единая, недѣлимая и самодержавная“*, а тут на тобі—*„якийсь народ“* осмілюєть ся домагати ся й собі права урядовання, хоче сам заповнювати й знати, куди витрачаєть ся його народний гріш. Розпочала ся боротьба за власть у державі. З одного боку стояла значно невелика купка—якінебудь десятки тисяч чиновників-бюрократів і їхня опора реакційне дворянство, які ні за що не хотіли відмовити ся від тої влади, яку вони захопили, а з другого боку став до бою народ—ті мільйони, які своєю кров'ю зкроплювали далекі манжурські піски; мільйони, які в тісних і задušних фабриках та заводах поволі, непомітно вбивали своє життя тяжкою працею не для своєї власної користі й не для своїх дітей, а на користь капіталістів-фабрикантів; стали до бою мільйони людей, які від ранку до вечера, в слоту й спеку працювали на багатих розлогих ланах і на вузьких смужках землі, а замість того рік-від-року не вилазили з довгів, не доїдали.

Розпочав ся кривавий бій і вже здавало ся, що народ вийде з нього переможцем. Ба навіть вийшов! Уряд побачив, що треба девчому поступити ся, бо в противнім разі народ візьме своє. І от вийшов указ 17. жовтня 1905 р., по якому *„великая й недѣлимая“* перестає бути самодержавною, бо скликаєть ся Державна Дума, представники якої мають право контролювати уряд,

установлювати закони й відкидати шкідливі для народу закони. Народ притих і ждав нових реформ, нових законів. Але те напруження босве не притихло. Зпочатку народ пильно слідкував о що дбають його вибранці? Сі ж вибранці народу не зрадили йому. Вони пильно взяли ся до перебудови держави. Мало того, що зверху дано права народові. Дароване хоч і не відбірають, але можуть відібрати. І перші представники народу знали се. Вони розуміли, що обіцяні свободи (слова, друку, віри, спілок і т. д.) маніфестом 17. жовтня можуть тільки тоді здійснити ся, коли будуть проведені через державні інституції—Державну Думу й Державну Раду.

І тут розпочала ся наново боротьба уряду, але вже не з самим народом, а з його представниками. Уряд спохватив ся—шкода було минувшини, коли можна було самовільно розпорядити ся казною, не питаючись нікого, що, куди й скільки витрачати. Настали нові часи—за кожну витрачену копійку необхідно давати звіт. Дуже пожалів уряд, що в часи зневіри в свої сили й страху за своє посідання дав народові такі права. Але нічого діяти! Назад даного відібрати не можна, бо ще не певен був хто дужчий. Уряд бачив, як народ пильно стежить за роботою в Думі. Бачили се й представники народу по листах і телеграмах своїх виборців, по тих приговорах, які надсилали їм до Думи з домаганнями землі й волі. Представники, знали що за ними стоять мільйони їх виборців і в потребі піддержуть їх своєю силою, і ні на крок не відступали від своїх домагань.

І от уряд став політикувати. Навмисне не вносив у Думу потрібних законопроектів для обговорення, на всякі запити депутатів не поспішався з відповіддю, проволікав різні пильні справи, а тим часом через своїх вірних прислужників—біле й чорне духовенство, через поліцію й їм подібних людей, ширив зрадливі думки між народом,—що соціалісти, студенти та Жиди є дійсними ворогами народу. Прислужники правительства стали закладати „союзи истинно-русского народа“, обіцяючи членам цих союзів нарізку землі від „батькини царя“. Народні представники знали, що ця нарізка може прийти лише законодавчим порядком через Думу. А тому народне представництво, не діждавшись від відповідного законопроектів від правительства, само розробило такий законопроект і поставило його на денний порядок у Думі. По сему

законопроекті всі землі—казьонні, удільні (царської фамілії), церковні й монастирські, а також землі приватних землевласників (поміщиків), мають перейти в руки працюючого народу—взагалі вся земля в державі мала би належати лише тим, хто її обробляє.

Та не судилося сьому законопроектові стати законом. Коли аграрна (земельна) комісія внесла

цей законопроект на розгляд у Державну Думу, правительство пішло на рішучий крок. 8. липня 1906. р. депутати зібрали ся перед будинок Таврійського двірця й побачили військо й поліцію, які швидко берегли вхід до середини двірця. Тут їм глузливо оповістили, що вони вільні від своїх обов'язків. Так скінчилася стодневна боротьба представників народу з правительством!

Але депутати не стерпіли сього дикого глузу над своїм народом. 9. липня сто вісімдесять депутатів, число, яке має правну силу установляти закони, відїхали до Виборгу в Фінляндію й тут видали маніфест до народу. В своїм маніфесті депутати закликали народ, щоб він зі своєї народної скарбниці не дав ні копійки грошей правительству,

ні одного рекрута до війська, бо після маніфесту 17. жовтня 1905. року правительство не має влади в державі й не має права розпоряджатися державним майном, ніяких трат і видатків не повинен уряд робити без дозволу на се Державної Думи. Думу ж розпущено!

А що ж народ? Чи послухав своїх виборців? Чи став на оборону своїх інтересів і пішов за покликком своїх кращих одиниць?—Ні. Збаламучений зрадливими обіцянками прислужників, він навіть не зміг додержати свого запалу в продовженні сто днів. Вихований у рабстві, не чувши ніколи вільного слова й правдивої науки, незорганізований міг хіба все розтороцити підчас гніву, коли вривався до стражданню, але не зміг до остаточної перемоги постояти за свої життєві інтереси. Обдурений у своїх надіях не зміг

спокійно розібратися, де вихід із його скрутного становища. Розлючений, нацькований негідниками народ наклав на Жидів, палив і руйнував усе, що йому видавалося несправедливим.

Уряд скористувався із темноти народу. Само правительство викликало погроми, а потім наслало козаків і кроваво

розправилося з бунтівниками. Пішли тюрми, каторга й шибениця. Так несвідомість і незорганізованість народу дали силу урядові, який розтороцив і задавив народній протест. Представників народу засудили до в'язниць на три місяці. А народ приголомшений і придушений зістався й на далі у тій же свиті й без хліба й без світу.

Програли ми! Проїшло десять літ після розгону першої Державної Думи. Час недовгий, але великий своїми злиднями. Була й друга Дума, і її розігнано й засуджено народніх оборонців. Третя Дума засідала цілих п'ять років, а нічого путнього не врядила. І тепер засідають у Думі, радять та розглядають різні закони, а чи є користь яка

Кіш Запорожської Січі, по діленні на курії з церквою Покрови на середині. Січ заснував кн. Дмитро Вишневецький Байда в кінці 16. ст. і вона тривала до 1775. р. Там були всі рівні, вільні і все належало всім.

з того народові? Немає! Як десять літ тому назад лягли ми кров на манжурських пісках, так і тепер ллється, лиш у більшому розмірі. Десять літ назад програли ми. Та чи програємо тепер? Загляньмо трохи наперед і розберім чому програ-

ли ми? Хто ворог наш? Де сили проти нього? І сі десять тяжких років кажуть нам, де нам шукати підмоги в боротьбі, навчають нас, що тільки *єдність наша сила, і єдністю ми ворога поведемо!*

Користаймо ж із науки!..

В О Л Я.

Одна мати мала багато дітей. Вона була молодода, весела, вільна, здорова, красива й щаслива. Такі були в неї й діти. Крім цього вона мала великі маєтки: широкі степи, густі рівнобарвні гаї й діброви, рівні, безмежні, зелені луки, по котрим пливли глибоководні, ясні, мов хрусталь, річки. А скільки хуторів із вишневими садками! А ріжного іншого добра то й не перелічити!

Багато людей заздрили щасливій матері. Хотіло ся їм того, що мала вона. Стали вони ворожо нападати на маєтки щасливої матері, щоб захопити їх у свої руки, та не таких дітей вона мала, щоб до того допустили.

Але час од часу все міняється. Змінило ся й життя вільної й щасливої матері. В боротьбі з ворогами за свою волю й маєтки дуже утомила ся мати й лягла відпочити. Лягла й кріпко заснула. Діти теж вибили ся з сил, боронячи свою матір та її добро. Не стало в них снаги, вибили ся з сил і мусіли припинити тяжку, нерівну боротьбу. Тим часом вороги закували матір у тяжкі кайдани, а діти? Одні пішли в чужі люди, другі лягли спати, а інші разом із матір'ю попали в кайдани.

Деякі з дітей забули вже про матір, а другі зовсім відцурали ся від неї.

Аж ось трапило ся велике лихо на землі. Лихо тяжке, нікого не минаюче й зачепило дітей заснувшої матері. Всіх зачепило, заворушило. Прокинули ся діти нещасної матері та вже було пізно. Дивлять ся—що за лихо: ревуть гармати, тріщать пістолі, лється людська кров неповинна.

За що, як—не розуміють. Одні прямо з зас-

паними очима метушаться на всі боки, не розуміючи звідки начало ся таке лихо, другі й зі сну ще не прокинули ся. Не розбирала зла фортуна й кинула їх у море вогню й смерті.

Багато їх бідалашних погинуло на кривавих степах, багато опинило ся в чужій землі, між чужими людьми, в тяжкій неволі. Що робити? Нема волі, нема долі, нізким словом порадити ся.

— Ну, думають, тепер зовсім нам кінець прийшов...

Коли фортуна трохи змілювала ся над безталанними дітьми. Бачучи, що багато з них уже в неволі прокинуло ся від тяжкого сну, почала й собі будити їх і допо-

гати їхньому горю. Прислала до них їхніх братів із другого краю.

Прийшли вони добрі, ласкаві, подали їм свою братню руку й давай допомогати в усьому чим можуть. Поліпили життя, завели школу, давай учити, давай будити. Позбирали ся діти нещасної матері, пригадали свою давню волю, славу й щасливе життя. Журять ся, сумують, радять ся, як знову добути собі волю й виручити матір із ворожих рук. Стали гуртувати ся в різкі гурточки, щоб легше було це зробити. Між іншими гур-

точками вприс один, який охрестив себе цікавою назвою „Т-во Воля“. Гуртуєть ся навкруги нього все більше й більше пробуджених синів бідної матері. Неначе знову вони на світ народили ся: почули в собі силу й певність і голосно підняли клич волі свого народу. Почула це бідна, закована мати, усміхнула ся й сльози радості потекли з її очей. Діти повертають ся до неї, кохають її і мріють про волю...

Захар Вольовий.

Запорожська рада збирала ся тричі на рік, 1. січня (на нов. рік), на Великдень і на Покрову. Там вибірали Старшину, а се: Кошового отамана, осаула, писаря, суддю і довбиша. Всі мали рівне право голосовання і рішали більшістю.

У полоні.

У німецькому полоні був я на роботі.
 Дуже довго я топтав ся на Майні в болоті.
 Повертаю до табору, тут мене стрічають
 І такою промовою земляки вітають:
 — Не в добрий час ти, земляче, сюда заявив ся:
 Тут цілий гурт „божевільних“ людей об'явив ся.
 Якусь мову рідну творять та людей морочать,
 Що понн, панн й міністри нам добра не хочуть.
 А крім цього вони хочуть нас переробити:
 З малоросів в Українців переворотити,
 Хочуть людей ізрівняти, панів поскидати,
 Усю землю панську людям убогим роздати.
 — То се добре—одказую—вони затівають!
 — Де там добре, коли й царя вони зачіпають!
 Там зробили якусь школу і політикують,
 Щоб Росію розділити. Он що там толкують!..
 Україну зробить хочуть по новому ладу,
 Що не буде царя у ній, а учредять „Раду!“
 Наказали більш чим треба, що й не розберу ся
 Одяг ся я і думаю: „піду ж подивлю ся!“
 Зайшов в школу: перш побачив я патрет Шевченка
 А з ним поруч другий патрет—Петра Дорошенка.
 Ось уходить в класу вчитель, з добрим днем вітає
 І сам якраз як і всі ми з нами розмовляє.
 Розказує, як колись-то козаки гуляли,
 Свою матір Україну грудьми захищали!

Розказує, як то люди скрізь живуть на світі,
 Хто панує над усіми, й що маєм робити,
 Щоб всі були однакові—і панн й селянн,
 Щоб не було по між нами ні бидла, ні пана;
 Розповів, кому війна ця кривава здала ся
 Що панам із неї користь, а нам лиш нещастя.
 Кінчило ся. Повертаю знову до барака.
 Земляки мене питають: „І ти вже, собака,
 Ходиш в школу та радиш ся, щоб нас всіх про-
 дати,
 Та царя святого хочеш з престола зігнати?“
 — Послухайте, добродію—я відповідаю,
 Не думаю я нічого й вас не ображаю,
 А у школі тільки добра робота ведеть ся
 Й будьте певні, що ученим скрізь краще живеть ся!
 Розповів їм, що чував я в таборівій школі,
 І що бачив земляків там я всіх доволі.
 Послухали, подивились вони мені в очі
 Та сказали, що й вони всі учитись охочі,
 Лиш боязько, щоб в Росії всіх не ростріляли,
 Що ходили тут у школу, розум просвітляли.
 Подумали, порадились та й гайда до школи,
 Бо учити ся, сказали, не пізно ніколи...

Захар Боязливий.

Кооперація й її завдання.

Кооперація—слово латинське. Означає воно співробітництво, співділанне, або самозаномогу членів. Тому й ті товариства, що поставили собі за мету економічний добробут своїх членів, а також і охорону інтересів цілого суспільства перед ріжними лихварями та випискувачами, називають ся кооперативами або спілками. В залежності від того, який засіб є найголовнішим для досягнення мети—такі товариства носять різні назви: *консумційна*, або *потребительська спілка*, *молочарська*, *хліборобська*, *збіжсва*, *будівельна* і т. д.

Перший зародок кооперації виник ще в ті далекі часи, коли люди тільки почали лучити ся в громади для спільної боротьби проти диких звірюк та й проти звірищ самої природи. Але сей зародок кооперації з початку не визнавав ся конечно потрібним і його часто закидали. В ту пору люди не могли додумати ся, що кооперація буде наперед економічною системою й тому, на початку свого розвою, кооперативам приходило ся занепадати ні з того ні з сього. У теперішні ж часи, коли кооперативн стали конечною потребою для бідних людей, єдиним засобом боротьби проти експлуатації (виписку) багатим бідного, ці товари-

ства ростуть, множать ся й розсівають ся по всій земній кулі.

І тепер кооперативам приходиться вести завзяту боротьбу, тільки не зі звірищами природи й дикими звірюками, як то було раніше, а з *посередниками*, тими, що з великих міст і склепів доставляють продукти консументам прямо зі своїх рук: крамарі, перекупщики й інші торговці. Посередники дуже добре знають, що коли всі селяне й робітники зрозуміють, що можна обійти ся без їх помочі, то їм тоді прийдесть ся відійти на бік, і то му вони не жалують ніяких видатків на те, щобн здусити й знищити кооперативний рух. Але тепер не так то легко це зробити, бо за кооперацію стали маси селянства й робітництва, яким приходиться рік за роком вести боротьбу за кусень насущного хліба і які в кооперації добачають свою спасительку від того нужденного життя.

Найпершим завданням кооперації є гести безнастанну боротьбу, боротьбу з тими посередниками-випискувачами й доставляти для своїх членів як найдешевше все те, що їм потрібне для життя. При тім кооперація мусить дбати, щобн давати

своїм членам завсїгди свїжїй крам і, як уже сказано, не дорогий, щобн зисків було не багато, бо вони в кооперації виростають із самих членів товариства. Далї, коли одно товариство зросте в силу то святий обовязок його підпирати й допомогати другим товариствам, які ще недавно почали своє існування й ще не кріпко стоять на ногах.

Метою кооперативних товариств є також ширити культуру й просвіту по між народом, даючи спримогу засновувату школи, відкривати сїльсько-господарські курси і т. д. І коли товариство виконить своє завдання, тоді воно ніколи не загин-

то й не думав. Протягом восьми місяців чуть не все село стало купувати тільки в спілковій крамниці, а членів прибуло 370 люда.

Приватні торговці на смерть перелякалися від такої несподіванки. Почали робити доноси на крамницю, стали людей умовляти, щоб не йшли купувати в спілковій крамниці, залякували їх та нічого не помогло. Крамниця розвивалася далї, а десять приватних крамарів мусїли почепити замки на двері, бо до них ніхто не йшов купувати.

От і здійснилося почасти завдання кооперації. Але здійснилося через те, що вся громада

Зруйнованє запорожської Січи. По указу царїці Катерини з 4. юля 1775.р. на зеленї свята обступив ген. Текелій з російським військом Січ і на просьбу о. Володимира вони піддалися. Старшину одвезено в Петербург і на Сибір. Кошового Петра Кальнишевського замуrowано в казематі над Білим морем в Соловецькїм монастирі де він прожив 25 лїт і осліп. Запорожські землі роздано між московських і німецьких кольонїстів.

не марно.

Ось вам маленький приклад. Село має 500 дворів і в якому маєть ся 13 приватних крамниць. Якось у цьому селї зібрало ся 58 хазяїв і відкрили на паях кооперативну крамницю. Крам і инші річі вони почали продавати багато дешевше, ніж приватні торговці. І що ж? Стало ся те, чого їх-

приняла живу участь у громадському ділі. Вони зрозуміли, що вся сила для боротьби з визискувачами є в згуртованню. І коли ми всі зрозуміємо це—ми зробимо великий крок наперед до кращої будучини.

Д. Веселий.

Із таборового життя.

Віча-мітінги. З якогось часу заходами Т-ва „Воля“ в нашому таборі відбувають ся загальні *віча-мітінги* під відкритим небом. Збирають ся вони звичайно на великій площі в 7. бльоці. Перший із таких мітінгів відбув ся в вівторок 11. липня. На початку один із товаришів виступив із коротень-

ким рефератом, в яким зясував відношення правительства до домагань робучої класи в особах своїх представників, і які способи правительства, яке ціяк не може згодити ся, щобн кожний крок його був під контролем народа, викликає для того, щобн вдержати владу в своїх руках

і надалі набивати свої кишені народнім грошем. По рефераті завязала ся жвава дискусія, в якій приймали участь велика скількість промовців. Мітінг скінчив ся в 9. годині, однак майже до 1/2 11 на площі можна було бачити гуртки полонених які палко дискутували над тими питаннями, які порушували ся на мітінгу.

Слідуючі мітінги відбули ся 17. й 22. липня. На них порушували ся цікаві питання, як про вибори до Державної Думи, як вони проводять ся в Росії, та чому так тяжко робітничові чи селянинові потрапити туди. Ці мітінги були рівно ж цікаві для загалу як і перший і зробили гарне вражіння на присутніх.

З приємністю відмічусмо се відрядне з'явлення в нашому таборі й сердечно бажаємо т. т. ініціаторам найкращих успіхів у дальшій роботі.

Концерт. У неділю 16. липня с. р. в Народнім домі нашого табору, відбув ся музично-вокальний вечір із водевілем „Сватання“.

Ще за чотирі дні до 16. липня скрізь по таборі вислали ся незвичайні розміром плякати (афішки) з голосною програмою музично-вокального відділу. Люди безумовно були зацікавлені,—тим більше, що наш хор і оркестра не дуже часто потішають нас своїми виступами. Театр був повний... Хотіло ся почути щонебудь таке, що хоч на одну хвилину відтягнуло б мозок од тяжких і сумних думок і заставило б серце живіше забити ся під впливом рідної пісні...

Яка, як не наша українська пісня дає духову пищу мозкові й серцеві? Чи не вона заставляє чоловіка в одній хвилині пережити й тяжке горе й безмірну радість, заставляє забути неволю й перенестись думкою далеко, далеко,—до рідних ланів, вишневих садків і білих хаток...

Зовсім цього не можна сказати про пісні, котрі були виконані нашим таборовим хором. Яке вражіння зробили вони на слухачів—уже можна добре судити по тому, що люди, не діждавшись навіть кінця першого відділу, почали разходити ся, так, що на початку другого—слухачів лишило ся в салі тільки половина. І нема чого дивувати ся: за вісім місяців існування нашого хору, він мав нагоду навчити ся лише виконувати свій репертуар, тим більше, що в цім репертуарі цілком все те, що не один раз чуло ся на нашій сцені й нового мало чого приходило ся на долю слухачів.

Перше на що приходиться звернути увагу хора і шановних товаришів дерігентів—то це на відсутність взагалі дисципліни в хорі. Співаки зовсім не слідають за орудою дерігента. Piano й forte не виконують ся. Темпу не додержуєть ся. Взагалі помічаєть ся відсутність доброї техніки в хорі й інтересу до свого діла. Крім цього невдало визначають ся солісти (солі в „Закувала“). А тріо „Реве та стогне“, то вже цілком було невдалим. У деяких місцях кожний зі співаків співав по своєму—одні, як то кажуть, тяг у ліс, а другий по

дрова. Се дуже неприємно вражало слух.

Ще що до хору. Що до оркестри, то вона далеко краще виконує свої обовязки. Не було без помилок—але взагалі виконала свої номери дуже добре.

Не можна також обійти й артистів, щоб не сказати декілько слів про водевіль „Сватання“. Коли й був успіх,—то тільки дякуючі закінченню,—а іменно—танцюристам, котрі зі звичайним успіхом відбули свої *М.М.* З дієвих осіб гарно провели свої ролі: Телепенъ—винокур і Губиха—вдова. Останні були зовсім не помітні і декотрі не відповідали своїм ролям. Товариші, як звичайно, дуже покладали ся на суфльора й ролі не вчили, наслідком чого були ті паузи, які робили погане вражіння на слухачів. Крім того сама штука занадто порожня змістом і нічого не дала слухачам,—хіба те тільки, що насміяли ся до сходу.

Оглядаючи взагалі програму вечора в неділю 16. липня, приходиться жаліти, що т. т. розпорядники концерту як видко більше покладають ся на афішки, а не на свою пильність.

Л. Прикотъ.

Чайня. В четвер 20. липня в другій годині з полудня відбули ся надзвичайні збори таборової чайні.

Відрадним явищем було те, що на цей раз прийшло членів на збори в більшій кількості, як звичайно, тому й збори були цікавішими.

На першу точку було поставлено затвердження статута. Де які параграфи викликали жваві дискусії, але взагалі помічало ся, що деякі члени, чи то від боязни проявляти свою волю, чи то від привички приймати те, що подаєть ся на увагу членів, без найменшого критичного розгляду, більш бажали ухвалювати, ніж розбірати ся в тому, що їм подавано на увагу. Це останнє найшло вислів у слідуючих словах одного з таких членів: „На що нам учити ся тут, як виробляють ся статут, та якими вони в дійсності повинні бути? Дома нам земство дасть готовий статут, а тут нам виробляв голова (член Просвітного Відділа), а ми ухвалювали“.

Ото ж у тому, товариші, лежить уся біда, що ми дуже добре можемо ухвалювати (піднімати руки), а найменше можемо, найменше хочемо розбірати ся в тому, що ухвалюємо. Таким чином ми далеко не заїдемо, товариші, в своїй науці.

Найважнішим є: найбільше розбірати ся в тому, що нам підносять, найменше ухвалювати й найкраще виконувати те, що ухвалюємо та й від других того домагати ся.

Взагалі ж збори пройшли добре. Ухвалили статут із поправками, призначили цивільний одяг одному з членів чайні й порушили багато біжучих справ чайні.

Слід звернути увагу товаришів-найщиків на

те, щоб вони запасалися завжди терпінням і були на зборах до самого кінця, а не виходили заздалегідь, бо це звичка не гарна й шкідлива. Такими випадками може завше користуватися невпеликий гурток і під кінець.

Театр. Приємно бачити, коли діяльність якогось товариства приймає все ширші й ширші розміри і все більше наближається до свого завдання. Наш таборовий театр приймає все кращий і кращий вигляд. В неділю, 23. липня заходом Т-ва ім. Лисенка була виставлена драма М. Кропивницького „Дай серцеві волю—заведе в веволу“. Вистава пройшла як ніколи перед тим й треба признати, що тт. визнали врешті в чому їх завдання й прикладають усіх своїх сил до роботи. Особливо визначилися грою тт. в ролях Микити Гальчука, Івана Непокритого, Морозихи, Марусі та Семена

Мильниченко. Вони вказали у грі всю свою умілість і слухачі не лишили їх без нагород. Гучні оплески й крики „браво“ вказують на це. Трохи за слабо пройшли народні сцени. Мало в них було життя й примітно було, що держалися вони лише поодинокими, особами. Однак, коли приймемо на увагу, що більшість товаришів перший раз виступають на сцені, ми мусимо в цьому впобачати, бо певно, що згодом і ці місця поправляться. Одним словом, т-го що раз більше поступає наперед у своїй роботі й заслуговує на признання. Треба ще звертати більше уваги на порядок у салі, а то часом підіймається такий гам, що нічого не чути зі сцени. Це вже торкається шановних глядачів, щоб вони трохи коритні ще держали себе під час гри.

Події в світі.

(Від 15. до 22. липня.)

Загальна офензива на трох фронтах. З боку англійського над рікою Сомною другий наступ на німецькі лінії не вдався, тільки Англійці потерпіли великі втрати в людях. На другім місці коло *Верден* Німці посуваються все ближче до твердині. А на східнім фронті наперемінно наспирають російські війська на півночі коло *Сморґону*, на захід від *Луцька* та на *Буковині* в *Карпати*, але ніде вони не зробили тривалих здобудків. При сїм по їх стороні великі втрати в людях. Але сї дуже завзяті бої на тих трох лініях либонь мають рішаче значіння.

Як же заховують ся иньші держави?

Італія хотіла виповісти війну Німеччині, але потерпіла поразення в *Африці*, де втратила 6.000 солдатів і 200 офіцерів та 24 гармати на річ турецьких військ і повстанців і замовкла. В *Греції* вибух великий огонь в *Татой*, де мешкав король *Константин* в літнім дворці серед лісової околиці. Сей ліс зайняв ся і наробив багато шкоди. Під час пожежі згоріло кількасот людей, а король скочив із вікна і спас ся від смерті. Є сліди що сей огонь повстав з піджоги Англії рукою французького консульства в *Греції*. Зі смертю короля вони сподіваються притянути *Грецію* до війни.

Румунія скликає раду міністрів, що їй починати, бо чує, що кінець наступає. На ту раду мають доступ сторонники Росії, як опозиція до керманців, які прихильні центральним державам. Англія закупила збіжжя в *Румунії*, тепер жадає наступу *Румунії* на *Австрію*, але *Румунія* не має

доброго оружя. Його доставляють *Румунії* через *Росію*, але боять ся, щоб вона не обманула їх, бо *Румунія* готується до загальної мобілізації, але не знати проти кого.

Скликання нарад у головних кватирах вказує, що зближається рішача хвиля. Таку раду скликано в російській головній квартирі, де був присутній цар, опісля прибула й цариця з партією *Разпутіна*. Там рішено відпустку *Сазонова*, міністра заграничної політики й постановлено зміну в користь мирової партії. *Миколу Миколаєвича* усунено з команди на кавказьким фронті, а головні причини: безвиглядність на побіду Росії в тій війні й на прихилення собі *Румунії*. *Сазонова* усунено за звелику прихильність до союзу з Англією мимо того, що 150 політиків предкладено конечність осібного мира Росії ще в червні 1915. р.

Економічна залежність Росії від чужих зросла у великій мірі. Останніми днями Росія зробила позичку наново у *Франції* й *Англії* в квоті 6 мільярдів рублів. Японії відступила не тільки північний *Сахалін* і *Владивосток*, але й побережжя на полудне від *Амура* по *Харбін* та ще й частину *манджурської* залізничі. *Сазонов* підписав ся ще на умову, у якій Росія зобов'язала ся посприяти інтереси Японців в *Китаю*. „*Новое Время*“ пише останніми днями таке: „Капітал наших союзників захоплює все те, що ми називаєм багатством Росії і в чім є наша будучність. Вже перешахровано копальні золота і платини на *Уралі*, в *Альтаю* й на *Амурі*. Розкрито між чужинців концесії на копальні нашого срібла й иньших руд. Співір шні

заповнили японські ткацькі виробн, медикаменти, навіть китайські черевикн, а японські кушці вже досягають Кавказу“. За Японцями йдуть Американці, що вишерли з України всі російські виробн.

Між тим підіймають ся, як видно зі звідомліня міністра внутрішніх справ, на цілій Україні розрухи й повстання здебільшого із за дорожнечі і перозумної господарки які здавлюють ся з помічю військ иншої народности. Таке саме повстанне вибухло серед українських кубанських козаків. Вони вбили багатьох російських урядників, инних вигнали зі своєї області. Кожний російський маєток узнано безправним, крамниці ограблено, їх власників замучено на смерть. Причини—кажуть російські газети—в дорожні, в дійсности вони лежать далеко глибше. Між козаками зростало огірчення на війну й на російський режим котрий через безоглядну бранку в цілих місцевостях руйнує українські землі. Генерал-губернатор визвав із Петербурга військо, щоб здусити повстанне.

Про вигляди на мир „Новое Время“, пише ось що: „І в Лондоні, і в Петербурзі, і в Парижі підіймаєть ся в гору оптимізм що до мира, як ніколи перед ним. Цілий світ є того погляду, що в осени будемо мати мир. Той оптимізм основуєть ся передовсім на таких основах. Головне рішення цієї війни припаде на місяць серпень сього року, а що потім прийде, се буде тільки пригровка до завішення оружя“. Взагалі панує такий погляд, що генеральна офензива на кожний спосіб мусить принести рішення: або так, або сяк, або пан, або пропав. Тоді мусять і незатяєні великі втрати по обох сторонах привести до вичерпання. Пропаганда за миром підняла ся в гору безперечно в Петербурзі, Парижі й Лондоні.

Дай Боже! Але кому на користь буде сей мир, чи Англії, чи Росії—від того залежати ме й українська справа! Поживем—побачим.

Переписка Редакції.

Т. т. 10. бл. 13. роти, 1. бар. Роблять ся захиди, щобн того надалі не було.

Тов. Феодор: Вас дуже муляє ця політика, що тут ведеть ся, вона вас лякає. Ви ніяк не хочете зрозуміти, що в тім то вся й біда, що ми завжди бояли ся цієї „політики“, а „верховоди“ що хотіли, те з нами й робили. Кажете, що за цю „політику“ буде „*большой страм нашему непобѣдимому государю*“ від Німців, бо Німці мовляв те й те роблять та твердо додержують ся своєї присяги. Може ви й стрічали де таких, але це не взірець для нас, бо темний чоловік всюди однаковий і балакає те, що йому наказали „свише“. що ж до нашого „*непобѣдимаго государя*“, то сорому він не боїть ся, бо стратив його дуже давно. Не бояв ся він сорому ні перед Німцями, ні перед цілим світом, стріляючи у 1905. році на ваших жінок і дітей, коли вони йшли прохати в нього милостини.

Не побоїть ся сорому й тепер це зробити, коли ви за вашу ж вірність підете прохати в нього нагороди. Ви нарікаєте, що вам погано живеть ся. Пам'ятайте, що ви в полоні, і з одним ніхто нігде не рахуєть ся, не тільки в полоні, а й на волі. Коли хочете, щобн ваше життя покращало, то гуртуйтесь, не бійте ся політики, та не чекайте, щобн вам із неба щастя впало. Цього тепер нема, всього ми мусимо домагати ся.

Роздумайте, розміркуйте над усім цим!..

Тов. А. Старий, і тов. Безвісний. Ваші прохання передані куди треба. Відповідь буде далі.

Тов. Полонений таб. Вецляр. Ми працюємо не для того, щобн всі люди нам були покірні, а для того, щобн вони самі могли постояти за себе. Пригляньте ся краще до роботи, то й признаєте, що вона не без користи для всіх поневолених людей.

Т. т. Інтернаціонал, Боязливий, Смуток. Просимо прийти до редакції й відібрати гонорар за свої писання.

Останні вісти.

На цих днях усі полонені нашого табору відїджають на пільні роботи. Газета буде виходити далі й будемо її висплати на робітничі команди. Бажаємо всім відітхнути на свіжім повітрі і вернути до Вітчизни з оновленими душею й тілом!..

У В А Г А!

Все і всюди пишеть по своєму, по українськи. За пів години кожний може навчити ся по своєму читати й писати. Хиба це тяжко? Гляньте: И се не руське І, а вимовляєть ся твердо так менче більше, як руське Ї. І читаєть ся як руське И. Е вимовляєть ся твердо як руське э; за те є вимовляє ся мняко: ї це мняке і, н. пр. мої, твої, читаєть ся мойі, твойі. Твердого знаку не пишеть ся, бо він непотрібний.

З друкарні „Союза визволення України“ у вецлярському таборі.